



BARNE-, LIKESTILLINGS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET
Arkivkode: 411.2
Dato:
Saksnr: 201005864-024

Barne- og likestillingsdepartementet
Postboks 8036 Dep.
0030 Oslo

Høgskolen i Finnmark

Postadresse: 9509 ALTA
Besøksadresse: Follums vei 31
Sentralbord: 78 45 05 00
Telefaks: 78 43 44 38
E-post: postmottak@hifm.no
www.hifm.no

Org.nr.: 974 652 331
Bankkto.: 7694 05 00830
Swift: DNBANOKK

Kontor/avd.: STUD/FORSK

Saksbehandler: Anne Kjelsberg Jonas
Telefon direkte: 78 45 03 13

Deres ref.:
11.10.2010

Vår ref.:
2010/612

Dato:
10.01.2011

Høringssak - styrket tilsyn med ivaretagelse av samiske barns språk og kultur i barnevernet (forslag til forskriftsendringer)

Det vises til høringsnotat, ref 201000912-/ESHS.

Høgskolen i Finnmark v/ institutt for sosialarbeiderutdanninger har i 2011 25 års jubileum ved at vår barnevernspedagogutdanning ble etablert i 1986. Senere har vi også etablert sosionomutdanning og ulike videreutdanninger. Som eneste sosialarbeiderutdanning i de nordsamiske områdene innebærer dette et særlig ansvar for ivaretagelse av samisk språk og kultur i vår utdanning. Urfolksaspektet og kulturmøteaspektet gjenspeiles også i våre studieplaner og vi har i denne perioden utdannet mange samiske og samisktalende sosialarbeidere. Problematikken gjenspeiles også i mye av den forskningen som utøves av våre ansatte og vi har opparbeidet oss god forskning-, formidlings- og veiledningskompetanse innen tematikken. Vi stiller gjerne vår kompetanse til rådighet.

Instituttet er tilfreds med at Sametinget og departementet gjennom konsultasjonsordningen er kommet til enighet om økt fokus på det samiske i barnevernet, i denne omgang ved forslaget om synliggjøring av det samiske i forskriftene om tilsyn i fosterhjem og barnevernsinstitusjoner. Vi registrerer også at departementet har nedsatt et barnevernspanel med medlemmer både fra Karasjok og Alta som er gitt mandat til å se på ulike sider av barnevernet. Vi antar at en del av de spørsmålene vi reiser i våre merknader vil bli drøftet i panelet og har derfor tatt initiativ til å avholde møte med barnevernspanelets representant Eilif Nordvang.

Som det flere ganger påpekes i høringsbrevet, vil forskriftsendringen sette økt fokus på kompetanse. Ikke bare for de som skal yte tilsyn, men også kommunale, statlig fylkesnivå v/fylkesmannen og statlig regional nivå v/ BUF etat som alle jfr. Barnevernsloven, er forpliktet til å gi råd og veiledning. Som det står i innledningen side 2; ”Slik kompetanse er viktig for å fange opp og vurdere samiske barn og familiers eventuelle behov for tilrettelagte tjenester”.

Barnevernet er et system med mange aktører, der det må fokuseres på denne kompetansen ikke bare i det kommunale barnevernet – men og i statlige institusjoner, fagteam, fosterhjemstjenester og i de tilfeller det nyttes private aktører. Det er og mangel på sakkyndige/advokater med samisk språk og kulturkompetanse.

Når det gjelder valg av plasseringssted for samiske barn er det færre valgmuligheter enn for eksempelvis norsk-etniske barn. Dette berører spørsmål om likeverdige tjenester. Vår erfaring er at det er færre fosterhjem å velge mellom til et samisk barn enn til eksempelvis norsk-etniske barn. Det finnes heller ikke institusjoner som kan ivareta eksempelvis små barn med førstespråk samisk ved behov for institusjonsplass. Det er nødvendig fortsatt å bygge opp kompetansen til å ivareta og møte samiske barn/familier i kriser/risikoer på en best mulig måte.

Ut fra dette ønsker vi å problematisere 2 forhold: samiskhet og kompetanse

1. Samiskhet

Så vidt vi kjenner til, er det ingen form for samisk-etnisk registrering i dagens barnevern. Når forskriften innfører begrepet ”samiske barns rett til å ivareta språk og kultur” kan man stille spørsmål om hvilke barn dette skal omfatte? Da man synes å mangle et dokumentasjonssystem der spørsmålet om samiskhet blir tatt opp, kan dette bli svært tilfeldig.

Vår erfaring bla. fra sakkyndig virksomhet i fylkesnemnd og tingrett viser at refleksjoner om samisk-etnisk identitet sjelden kommer frem dersom saken omfatter barn med bosted utenfor kommunene Kautokeino og Karasjok der man i stor grad har beholdt samiske navn som signifikant symbol på samisk etnisitet.

For å si det slik; det er store sjanser for at fylkesnemnda oppretter etnisk beredskap med bl.a spørsmål om tolkebehov etc dersom saken handler om reindrifsfamilien Eira fra Masi. Mens dersom saken handler om familien Hansen fra Lyngen, er det ingen utløsende faktorer for etnisk kartlegging i saksbehandlingen. Og ut fra et postkolonialt perspektiv etter langvarig fornorskning og undertrykking, kan det stilles spørsmål om ikke Hansen har vel så stort behov for å bli møtt med kultursensitive spørsmål om mulig samisk tilhørighet.

Vi erfarer at sensitive refleksjoner om samisk etnisitet, kan utløse ytterligere diskusjoner der mennesker kan oppheve benektningen eller begynne å omskrive sine negative fortellinger om ”tre stammers møte” som igjen kan utløse etterspørsel etter samisk språk- og kulturtilhørighet for barn til foreldre som selv aldri fikk slike muligheter. En trussel om å bli fratatt sine barn kan defineres som en krise og jfr. Bently Carter (1987) er det nettopp i kriser vi ofte begynner å søke etter våre røtter. Etter vår oppfatning burde alle omsorgsovertagelsessaker i de samiske områdene ha en type obligatorisk etnisk beredskap.

En måte å igangsette diskurs om denne problemstillingen, ville være å kjøre et pilotprosjekt med følgeforskning der man for fylkesnemnda for Troms og Finnmark hadde en ekstra fast møtende sakkyndig meddommer med etnisk kompetanse. Etter at fylkesnemndene ble redusert fra 5 medlemmer til 3 medlemmer, er det i forskriftene åpnet opp for at i særlige tilfeller kan man innkalle en utvidet nemnd. De postkolonialistiske konsekvensene av ”tre stammers møte” bør etter vår oppfatning føre til at fylkesnemndas forhandlinger sikres kultursensitiv/ etnisk kompetanse.

2. Kompetanse

Og dette bringer oss over på kompetansebegrepet. I høringsnotatet fokuseres det på samisk språk og kultur uten å problematisere dette nærmere.

Vi har allerede nevnt viktigheten av å ha forståelse for det postkoloniale perspektivet som kunnskap om hvordan konsekvensene av langvarig fornorskning kommer til uttrykk i folks hverdagsliv. Men samisk kulturforståelse handler også om å forstå hvordan de

kollektivistiske og nomadiske røttene som ennå preger mye av samisk oppdragelse kan være vanskelige å oppdage og være ulik den gjeldende hegemoniske diskursen om barn, oppdragelse og omsorg. Da er det også viktig å være klar over fortellinger fra urfolksområder der både kirka, skolen og velferdsstatens representanter i beste mening har medvirket til ”stolen children” og ”lost generation”. Men også at det fremdeles kommer beskyldninger fra urfolksområder om at sosialarbeidere driver med ”childgrabbing”. Språkkompetanse hos tilsynsfører eller fosterforeldre handler ikke bare om å kunne samisk språk, men også i hverdagen kunne argumentere og formidle et positivt fokus på samisk språk/flerspråklighet, ofte etter negative mediaoppslag. Dette krever høy grad av bevissthet fra aktørene.

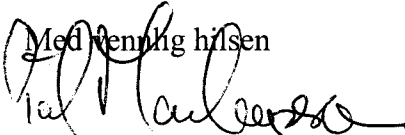
Kulturbegrepet må derfor stadig være gjenstand for diskusjon i ulike fora/nemnder/rechtsinstanser, om hva som skal gjelde – eksempelvis i samisk barneoppdragelse i moderne tid. Spørsmål om verdier, språk, tradisjonell kunnskap, fellestrekk og levesett i dagens generasjon er betydningsfullt for barn, og senere som voksne. Krav til innhold i tiltaks – og omsorgsplaner for samiske barn i fosterhjem/institusjoner kan spesifiseres bedre.

Kompetanse hos tilsynsmyndigheter er og nødvendig for bl.a. å kunne spørre, se og høre ”det rette” i den kontekst/region barnet er i. Forvaltningen i sin helhet, på flere nivå, må derfor ha tilrettelagte tilbud for opplæring i kulturkompetanse. Det bør komme tydeligere frem i tilsynsrapporter hvordan man etterspør samiske barns beste. Dette arbeidet må ikke bare styrkes i forvaltningsområdet for samisk språk, men nasjonalt.

Implementeringen av barnekonvensjonen i norsk lov må komme bedre til syne. Vår erfaring som FoU-instans for barnevern og sosialt arbeid, er at denne type kulturforståelse er krevende å formidle. Det handler mye om holdninger både på individ og institusjonsnivå.

Om vanskelige grenser mellom politikk og oppdragelse. Om forskjeller mellom rasisme og positiv diskriminering. Om positive og negative fortellinger om det samiske ved kjøkkenbordet i folks hjem, i lunsjpausen på arbeidet og i blogger og avisartikler - det man kaller for negativ symbolsk vold som minoritetsrepresentanter ofte må svare på ut fra en form for kollektivt ansvarstilskrivning. Og forholdet mellom makt og avmakt. Lista er ikke ment å være utfyllende, men symboliserer kompleksiteten i diskursene.

Økt samisk barnevernsfokus bør derfor også innebære økt fokus på kunnskapsformidling og forskning. Det antas at barnevernspanelets gjennomgang vil reise flere spørsmål enn svar. Etter 25 år med barnevernsfaglige diskusjoner har vi opparbeidet oss kompetanse innen etnisk veiledning. Som en sentral aktør innen fagfeltet, ønsker instituttet i samarbeid med Sametinget og SANKS om å vie vår jubileumskonferanse til denne tematikken. Vi satser på å avholde konferansen primo september og antar at dette kan være en anledning også for departementet til å synliggjøre arbeidet med disse spørsmålene.

Med vennlig hilsen

Pål Markusson
Høgskoledirektør